

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Een zootje

door Jan Schinkelshoek De auteur is directeur van een communicatiebureau in Den Haag en oud-Tweede Kamerlid voor het CDA.

‘Als er niemand meer in God gelooft, wordt het een zootje.’ Die waarschuwing kreeg Hans Boutellier (1953) van zijn vader, en hij heeft zich dat zo aangetrokken dat hij later, als socioloog, in achtereenvolgende studies de ‘maatschappelijke onbestemdheid’ van het van God losgeraakte land heeft onderzocht. In weerwil van zijn vaders woorden is het seculiere experiment geen zootje geworden, stelt hij vast. Religie speelt geen overheersende rol meer, het christendom is op zijn retour, de kerken lopen almaar leger en bijna niemand durft het nog over christelijke politiek te hebben, maar toch lijkt het mensen goed te gaan. Knellende banden en corrigerende hogere machten vielen weg, maar ‘we’ blijken die vrijheid goed aan te kunnen. Toch?

Nee, dit wordt geen doemverhaal, een verhaal om uit te leggen dat het veel slechter gaat dan het lijkt. Dat we – wacht maar! – eerder dan gedacht op de koffie zullen komen. Eerlijk is eerlijk: secularisatie – verzamelwoord voor ontwikkelingen die vanaf ‘1968’ mensen meer ruimte hebben gegeven om hun eigen leven in te richten – heeft veel goeds opgeleverd; er zijn maar weinig mensen die terug willen naar vroeger – ook onder hen die níét van hun geloof zijn gevallen. In naam van God, christendom en kerk is er bovendien ook veel misdreven. Er zijn met dogmatische stelligheid geloofswaarheden verkondigd waaraan praktisch niemand binnen de kerken graag herinnerd wordt. Nee, niet alleen over homo’s.

Maar, die eerlijkheid ten spijt: er schuurt iets. Is dat het ogenschijnlijke gemak waarmee sinds de jaren zestig die hele erfenis wordt weggevaagd? Weggerelativeerd? Schieten we van de weermorstuit door van het ene uiterste in het andere? Zagen we niet de tak af waarop we zitten?

Gelouterd door de loop der eeuwen heeft het christendom, als voornaamste bron van cultuur, met vallen en opstaan zo veel ‘beschaving’ opgeleverd dat Nederland, ondanks alles, een plezierig land is om in te wonen. Dat zit diep. Dat raakt aan de bronnen van de rechtsstaat, geeft de parlementaire democratie een stevige plek, verklaart goeddeels het poldermodel, stempelt de omgang ...

Misschien zou het land zonder die christelijke voorgeschiedenis er ook wel zo bij liggen. Maar als naastenliefde niet eeuwenlang van de kansels was gepreekt, als soberheid niet met de paplepel was ingegoten, als barmhartigheid niet als deugd was aangeprezen, als particulier initiatief, veelal van christelijke origine, geen ruimte zou hebben gekregen, als er geen christendemocratische partijen waren geweest – dan zou Nederland er anders hebben uitgezien.

Nee, zonder geloof is het geen zootje geworden. Maar geloof kan wel zo veel méér opleveren. Al hoeft je dat binnen een christendemocratische partij niet uit te leggen. Toch?